

[Transcript] Forklart / Derfor kan bankkollapsen i USA være (litt) bra for deg

Det er en stor forhold i banken.

California Regulator satt ned i Silicon Valley.

Bankkollapsen i USA sender sjokkbølga gjennom finansmarkedalen verden over i dag.

Det er den viktigste forholdet i 2008.

I USA har flere banker gått konkurs, og Uron har nå spredt seg helt hit til Norge.

President Joe Biden har prøvd å berorligge.

Amerikanske kan ha fattigere, at banksystemet er sikker.

Men forrige gang vi hørte om banker som kollapset, så entede det ikke bra.

Finansspransjen rysstes nå av det som kanskje er den avvåligste krisen på 100 år.

Sjokk og panikk er sikker på fagene på denne traderingen.

Er vi på vei inn i en ny finanskriser?

Du hører på forklart fra Aftenbosten, og jeg heter David Vokoni.

I dag er det onsdag 15. mork.

Den siste uka har vi sett at tre amerikanske banker, en ganske så stor og to litt mindre, har gått over enne.

Det sender sjokkbølger gjennom den amerikanske økonomien og gjennom det globale finansmarkedet.

Denne uken så nådde bølgen også børsne og bankene i Europa.

Stindre Heidel økonomikomentator i E24, hva var det som skjedde da disse bankene gikk konkurs?

Det var i midten av forrige uke at flere banker velte.

Først var det to ganske store kryptovennlige banker som gikk over enne.

Krypto er ustavilt, men her var det konkurs, og kunderne fikk ikke lenge ta ut pengene sine.

Så kom det virkelig store sjokke at en av USAs større banker, Silicon Valley Bank, også velte. A Fox Business Alert, Silicon Valley Bank.

Clients lining up outside their bank, desperate to get their money back.

It was a sudden implosion, and it came after a run on deposits.

Kunde møtte stengte dører, og dette var en stor bank i sitt område.

Blandt teknofolk, blandt mange gründere.

Hvordan skjer det? Hvordan kollapser en bank?

Det klassiske når en bank kollapser, det er at mange kunder vil ta ut pengene sine samtidig.

Ingen bank har nok midler til å betale ut alle.

Da går alle over enne.

For banker bruker dine spare penger til å investere.

Det er en av måtene de tjener penger på.

Du setter inn penger, de investerer del av det, og får forhåpentligvis avkastning.

Og du forrenter på innskuddene som en slags takk for låne.

I dette tilfølge med Silicon Valley Bank, så var jo den nisjebank

spesialisert på gründere oppstartsbedrifter i det største tekniljø i verden.

Et tekniljø som også begynte å gå litt, slite litt, og mange gründere begynte å ha et behov for penger.

Samtidig var jo de pengene som var skutt inn i banken.

De satt jo ikke noe bankvelv, de hadde banken investert særlig i rentepapirer.

Og avkastningen på de papirene ble veldig dårlig.

Nå som centralbanker setter opp renten og så videre.

[Transcript] Forklart / Derfor kan bankkollapsen i USA være (litt) bra for deg

Dermed byter rikten å gå også om at banken slett med disse pengene som har plassert rundt i obligasjoner i rentepapiret.

Og så begynner kundene å ta ut penger, én etter én etter én, og da går kassaton.

Fordi de har ikke pengene mine, hvis jeg har satt med denne bank, til egentlig hele tiden.

Jo, det har det jo, det er ikke noe problem, hvis du vil ta ut pengene,

men hvis også napon din og venn din vil ta ut samtidig, der da banken begynner å få et problem, ingen tåler at alle kunder tar ut pengene samtidig.

Så først var det altså to kryptovennlige banker som fikk kjenne på nedgangen i krypto, og i tom for penger.

Og så gikk tekkgrunde banken Silicon Valley Bank over enne.

Og da begynner snøballen å rulle.

For selv om det virker som at bankvesene og hele verdens økonomien for denne saksyl er bygget opp av tall og verdier,

så handler det også veldig mye om psykologi.

Det er klart at når banker begynner å kollapse, så frykter de investorer og de fleste,

raskt at det er smittefare, at det er flere banker som har problemer,

at det er flere rotnegg, flere rotter som det kalles i finansmarkedet,

og da begynner å jakte på andre banker som har problemer,

og da begynner også flere kunder bebeviste på at kanskje ikke er pengene mine så trygge der de står.

Og den kollapsen fra Silicon Valley Bank, hvordan har den spredt seg videre?

Det er jo mange investorer også utenfor USA blant annet til Europa som har investert i denne banken,

også det norske oljefonde.

Og på mandag merket vi i Europa det ordentlig, etter en helg, selvfølgelig som alltid har stengt børsjer,

det kommer en redningspakke fra amerikanske myndigheter som skulle garantere for innskud.

Jeg instruerte min team for å spørre for denne interesse.

De har gjort det.

Det ble ikke nok, frykten var at flere banker har problemer, kanskje også i Europa,

og da ble hele banksektoren i Europa senket på børsjerne,

og noen mer enn andre, de man fryktet stod dårligst til, fallte enda mykje mer.

Ja, for da hadde disse rotte jakte begynt.

Ja, da har jakten på rotnene, eller de rotnene eggene startet,

så jakten på banker som man frykter ikke har midler nok hvis mange noe kunder vil trekke ut pengene samtidig.

Ok, så da har Aksjekursen på store banker i Europa stupt.

Hva har det å si for oss som ikke driver med Aksjola?

For det første bør vi alle bli litt nervøse når banker har problemer.

Det er slik at banker er sentral nervesystemet i økonomiene, og bankene låner av hverandre og til hverandre.

Derom henger det hele til vi skal adde sammen, og hvis bankmarkedet kolliderer,

hvis lånene mellom banker kolliderer, da har alle økonomier et stort problem,

da fryser de til, og da kan også vanlig folk, vanlig bedrifter hele samfunnet,

[Transcript] Forklart / Derfor kan bankkollapsen i USA være (litt) bra for deg

slite med å ikke få tak i penger, og ofte da veldig dyre penger.
Forrige gang banker i USA begynte å kollapse, så entede det med en global finanskriser som vi fortsatt kjenner i konsekvensen av mange steder.
Men denne gangen kan bankenes nød faktisk bli ditt brød?
Hørte du på radio i 2008, så hørte du kanskje Just Dance av Lady Gaga, I'm Yours av Jason Brass, eller Vivala Vida av Coldplay, blir avbrutt av nyhetsmelinger som dette.
Panikk på verdens børsjer kan være alvorligste finanskriser på 100 år.
Det er svært nervøst, og at det ser ut til å bli noen dårlig dag på nyhetsbørsjen.
Det var helt ekstremt dramatisk banker som hadde overlevd i år under velpet.
Det var frykt i gatene. Det var mennesker som mistet alle sine sparepenger.
Det var frykt for at økonomien rett slett ikke ville fungere lenger, og det spredde seg som ringer i vannet til hele verden over natten.
For finansjermarket i Asia er det øvrigt å gå sammen.
Det er en virkelig veldig stor bank.
I natten, mener man at en pensjoner som har tatt til å endne hans liv, er det som han har tatt til å gjøre et fulgtfølge med gavgans.
I dag tog panikken inn ved storene på Oslo Bøsj.
Mange aksekurser kollapset veldig, veldig mange mennesker.
Fikk en fryktlig tøff økonomisk tid, og mange fikk også store sosiale problemer.
Det er tøft å sitte her, kunne sitte og taper enorme summe penger.
Folk sitter fort videre og lurert på hva de skal gjøre, og råden er ikke mye verdt.
Nå er markedene fader, sannsene fader nå.
Her går det kun en vei før blikk.
Hva var det som skjedde? Hvorfor ble det finanskriset sist?
Det handlet veldig mye om boliglån, amerikanske boliglån, med helt ellendig sikret.
Ofte var de pakket sammen i ekstremt kompliserte produkter.
Det ble kaldt finansiell innovasjon.
Men det viste seg å være veldig rottentdt pakket sammen, og når det viste seg at de som hadde tatt opp mange lån faktisk slet må betale regningen sin også, så kollapset hele korthuse.
Nå duker denne frykten opp igjen.
Ok, så det kan skje gjennom nå?
Det korte svaret er nei. Det er mye mer bankregleringer nå enn den gang da, og veldig mange banker har mye mer penger på bok enn de hadde i 2008.
Det er litt lengre svaret, kanskje, men det viktigste du trenger å få med er nei.
Vent, vent, vent, vent nå.
Selv om det er mest ansynlig, absolutt ikke blir en ny fullskala finanskriset dette, så vil det likevel ha en del å si for deg her og nå.
Ok, på hvilken måte da?
Det handler om rente.
For det norske centralbanken er veldig avhengig av hva som skjer ute i verden,

[Transcript] Forklart / Derfor kan bankkollapsen i USA være (litt) bra for deg

og ganske snart rett rundt hjørnet 23. mars så er det en ny rentekunnjøring fra Norges Bank. Alle har ventet at centralbanken hever renten en gang til, noen trodde til med på en så kallt dobbel heving, 0,5 %, allerede i mars, så var det de fleste ventet også en ny heving i juni, og kanskje to til utoveråret. Det som skjedde i USA har endret på ganske mange regnestykker, og har også endret på hvordan mange analytikere og talknuserer se for seg at styreingsrenten i Norge går fremover.

Alle rentehevingene den siste tiden har vært et hett tema, både for debatt mellom økonomer, og for vanlige folk med boliglån som blir dyrre på toppen av høyepriiser ellers. Men nå kan bankkollapsen i USA muligens endre det, for når Norges Bank neste uke skal si noe om renta igjen,

så tar de med seg alt det som har skjedd i verdens økonomi.

Kollapsen i USA er en påmenligelse om at det har en pris å øke styreingsrenten raskt og brutalt, og gå fra at penger var gratis under pandemien med nullrenti til veldig hyppige endringer, sånn at det blir mye dyre å låne, det drar ut likende av skapene.

Det får bobbelige utfordringer.

Det vi ser er at alltid når rentene øker mye, så er det noe som går i stykker, og dette som har skjedd nå er da en påminse tid.

USA-centralbank tidligene er europeiske, tidligene er norske, og om at ro litt ned på rentahevingene, hvis ikke kommer det flere likende.

Men det er ikke noe som har skjedd.

Ro litt ned på rentahevingene, hvis ikke kommer det flere likende.

Det betyr at renta ikke kommer til å gå så mye opp?

Ja, det er fascinerende å hvordan markede prisen mye mindre rentahevinger, både i USA, Europa og i Norge,

fordi de tror at centralbankene må ta hensyn til at det kan koste for mye og øke forrasket.

Det er jo bra, folk som har boliglån, for ikke så store rentahevinger som man frykter.

Ja, og så kan du si at den ene er der den andre brød,

og i dette tilfølge norske boliglånskunder,

som sannsynligvis ikke får fullt så høye renter på grunn av kollapsen

i noen banker ingen har hørt om for en uke siden.

Men er det bare bra?

Problemet her er jo at rentahevingen skal stage den elveville prisskalopen som vi ser i også Norge, at det at penger blir dyre skal gjøre at julene går litt sagt til å røre rundt, og at inflasjonen demper seg videre.

Så vi risikerer jo med lavere rentetopper at inflasjonen blir med oss enda lenger, at det blir enda mye dyre å gå i mat, butikken, bl.a.

Så det blir en veldig hårfin balansegang centralbankene går i.

De vil helst undgå at nye lik faller ut av skapa, at nye banker kollapse, samtidig kan de ikke la prisskalopen ta av igjen.

Du har hørt en podcast fra Aftenposten, og denne gangen er episoden faktisk slutt.

Det var økonomikomentator Cyndra Heiraldt som forklarte hvordan banker fungerer, og hvorfor vi hellervis ikke trenger å være altforredde for finanskrisen nå.

[Transcript] Forklart / Derfor kan bankkollapsen i USA være (litt) bra for deg

Du har hørt lyd fra NRK, CNN,
Fox News, Al Jazeera og nyhetsbureauet AP.
Denne episoden er laget av produsent Jenny Fjølland og meg David Bekoni.
Å resten av forklart er Synes Øhold, Philip A. Johannesborg, Tron Odin Johansen,
Olaw Eggesvik og Anders Weberg.
Teresa, nå har vi fått prate om Oscar Mies og Lil Kulpis.
Det var mye å snakke om.
Det var mye vi må ta av.
Vi har snakket litt om Alice Harris.
Ikke nok.
Og du har ralliert litt mot bastukulturen.
Det er ikke et øyeblikk fortidlig.
Poprådet i aftenpostenappen eller hos Podmi.